

BANSKÁ BYSTRICA, 12.11.2024

Protifašistický odboj a SNP v slovenskej historiografii po roku 1945

Osobitné miesto v slovenskej historiografii po roku 1945 patrí protifašistickému odboju a Slovenskému národnému povstaniu ako významným časťami slovenských dejín. Pohľad na túto problematiku sa však počas dekád menil v závislosti od politického režimu, ktorý v krajine vládol. Emeritný profesor Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Karol Fremal venoval značnú časť svojho vedeckého výskumu práve tomuto obdobiu našich dejín. Aké boli jednotlivé etapy vývoja slovenskej historiografie protifašistického odboja prezradí na prednáške venovanej 80. výročiu Slovenského národného povstania v Thurzovom dome.

Stredoslovenské múzeum – kultúrna inštitúcia Banskobystrického samosprávneho kraja pozýva pri príležitosti 80. výročia Slovenského národného povstania na prednášku profesora Karola Fremala 26. novembra o 17:00 h do Thurzovho domu. Odborník na slovenské dejiny 20. storočia v nej priblíži protifašistický odboj a SNP v slovenskej historiografii po roku 1945.

Profesor Karol Fremal rozdelil túto problematiku do viacerých období. Prednáška bude preto zameraná na charakterizovanie a hodnotenie jednotlivých etáp, v ktorých sa zásadne líšili prezentácie SNP (1945 – 1948; 1949 – 1963; 1964 – 1969; 1970 – 1989; 1989 – súčasnosť).

„Prvé obdobie (1945 – 1948) reprezentujú práce celoslovenského a regionálneho charakteru od rôznych autorov, ktorí sa bezprostredne po oslobodení usilovali ukázať a zhodnotiť slovenský protifašistický zápas so všetkými jeho silami a zložkami. Dominuje v nich bezprostredný zážitok a skúsenosť bez hlbšieho záberu do heuristiky. Do druhej skupiny (1949 – 1963) by som zaradil knihy, publikácie, brožúrky a zborníky z obdobia 50. rokov a začiatku 60. rokov. Početné práce a zborníky od rôznych autorov sa vyznačujú ľžami a polopравdami o protifašistickom odboji, predovšetkým o prípravách, priebehu a význame SNP“, ozrejmjuje profesor Karol Fremal.

V období rokov 1964 – 1969 sa stretávame s prácami, ktoré pomerne objektívne hodnotia činnosť ilegálnej Komunistickej strany Slovenska (KSS), Slovenskej národnej rady, vojenské a partizánske osobnosti, prípravy, priebeh a význam SNP. Zohrali pozitívnu úlohu v odstraňovaní deformovaného výkladu protifašistického odboja a SNP, i keď vychádzali z podmienok ich marxisticko-leninského hodnotenia.

„Monografia Jozefa Jablonického Z ilegality do Povstania je jedna z mála objektívnych prác o protifašistickom odboji (najmä nekomunistickom), politických a vojenských prípravách SNP, jeho

vypuknutí a prvých dňoch v rôznych regiónoch Slovenska. V období rokov 1970 – 1989 práce okrem uplatňovania marxisticko-leninských kritérií hodnotenia historických faktov, udalostí a osobností preferovali predovšetkým činnosť členov ilegálnej KSS, najmä Gustáva Husáka. Protifašistický odboj a SNP boli hodnotené v záujme glorifikácie a apologetiky KSS, jej funkcionárov a členov, partizánov, internacionalizmu, pomoci ZSSR a pod. Všetko ostatné sa bagatelizovalo, zamlčovalo alebo hodnotilo nepravdivo“, dopĺňa profesor Karol Fremal.

Od roku 1989 až po súčasnosť vychádzajú práce snažiace sa o objektívne hodnotenie činnosti všetkých smerov protifašistického odboja. Najviac monografií, zborníkov, štúdií a článkov vyšlo k 50. výročiu SNP.

„Hodnotenie protifašistického odboja a SNP po roku 1989 sa vyznačuje dvoma hlavnými tendenciami. Prvá považuje SNP za demokratickú revolúciu, ktorá postavila slovenský národ na stranu antifašistickej koalície, resp. víťazných krajín. Túto líniu zastáva vo svojich prácach väčšina slovenských historikov, napr. Jozef Jablonický, Ivan Kamenec, Valerián Bystrický. Ich pohľad na danú problematiku najlepšie vystihuje zborník pod názvom SNP v pamäti národa. Druhá línia na čele s exilovými historikmi Františkom Vnukom a Milanom Stanislavom Ďuricom označuje protifašistický odboj a SNP za národnú tragédiu. Prejavom ich negatívneho hodnotenia je kniha F. Vnuka Neuveriteľné sprisahanie a zborník Dies Ater – Nešťastný deň 29. august 1944“, konštatuje profesor Karol Fremal.

Banskobystrické Stredoslovenské múzeum je aj krajským metodickým múzeom a pôsobí v časti Slovenska, ktorej sa povstanie dotklo najviac. Jeho riaditeľom je historik Dr. Marcel Pecník. Ten spolu s pozvaním na atraktívnu prednášku jednoznačne konštatuje:

„Slovenské národné povstanie je jednou z najdôležitejších udalostí našich (nielen novodobých) dejín. Zároveň dodnes patrí medzi polemizované témy, o ktorých treba veľa hovoriť a diskutovať. Pre záujemcov o dôkladné poznanie vývoja interpretácií SNP a jeho súvislostí bude prednáška prof. Fremala jedinečnou príležitosťou.

Mgr. Dana Kurtíková

PR manažér Stredoslovenského múzea

email: kurtikova@ssmuzeum.sk

mobil: +421 911 055 330

tel.: +421 484 125 897